

The Jacket Racket: Cloaking Oneself During Prayer

בענין לבוש ועיטוף לתפילה

יהודה ברוך טוכמאן

שבת פרשת לך לך

October 16th, 2010

דברות משה על שבת סימן כ' הערה נה'

46

לחפור לחפז כשגזו ורובו לא המרו, וכן יש לנחש
כח"כ בהרפתות המדות המרוב ורובו שלף בחופן
המורה לק"ש ולנרבות ים להמסיר במפלה מהד כבן,
ינתקן עמו במצביו כר יכרה כול מקרה דהשתחו
בהזרה ולכן כגוף קרה דבריה ולא קרה דכבן ענין
תקן כמלבושים.

ועיין בטוב שם עמו למד וקרה דהשתחו מקמו
הזהר בחוקה וקרה דכבן משום שבו, והיא
קטן דקירולוי שפירשו דכבן לענין מונח בדינים
וכאם מתוך שפירשו ענין עמו כמות, ומכ שמות

הנהגה שורשם ו פשוטה נפשות, ומשיכ כבויב שם
ולא כהיותו כוז מספיק דהשתחו נחמד גלפן
דמיב וקרה דכבן גלפן פשיטת הלא כיה דופה
כפשיטת מקמי כדחיה, לא קשה שם קרה דהשתחו
ההנהגה כול גלפן פשיטת ודחה כיה ממש דרשא
דריביל דהא חמד אהיב אלא חריב"י על דין דמחור
עבר ראש מקרה אחר, אך אולי כונתו להקשות
שמהניין דדניב חתן במלבושים מסתן ולא מהקרה
דכונה אלמא דכאם רק לחמי ולא אליבא דאמה
וכו ודאי קמיב גוולב, אבל להמחור חמרי כול
משום דקרה דכבן איש לענין תקן כמלבושים אלא
לכבן עמו להיות ראו דניב כהנהגה שיממיר עליו

אור צהיר על הרמב"ם הל' תפילה ה' ה'

47

משימות ולא הי' דומה תשימות ספרי הדיני ג"כ. ולענין
שיק' הלימוד הוא שמה דאמר שם אלא אינב"י מהבא עבדו
את הי' בידאה וזילו ברעוה. היד דריב"י ס"ל בהתמא דשים
דחוקפו על ריב"ל דלפא לערפ חדר משה, וידאה הידוע
למשך סתוב עבדו משי, ואיך לאו דחי' היא אלא משימות
דריב"י ס"ל כן, ועוד דהמחוב המון ילפיו מדי' גלפן גם
לענין נסיון המון פראסרי (כדקתה כ"ג) המענין לענין אל
יתפלל משום שגאמי והפן והר, אבל המחוב והשתחו דבר
יש ללמוד עמו כפשיטת לענין חדר לגושה, והו הודאי דעת
ריב"ז ד"ל, ועוד נראה דחה ברי"ב (שבת ה') רק כ' איבא
שלמא לביב ותחבטי ותהטמי ומפלו אפר הלזן ועד' אבל
כי איבא עשרא צלמא שדי גלימ' ואיך אי הי' מיל דמחובן
יש ללמוד חובב גמור לענין חובב לבישא למה שדי גלימ'?
אלא דתא סודר פריביל דלאו דיקא המון בחודי הימני
אלא הימני הימני עמי' בחודות עורש ולפני כי איבא עשרא
אבר בעבדא אפר מדי' כהמא ועוד כי זהו והפן הימני
ומפלו סודרי' שהוא כהמא סודר ולענין דהא ילפיו מעבדו
וכי הי' הוא סודר כהמא דשים דהקשו דלמא ליתל' חדר
מכא הוא סודר והמחוב והשתחו דבר ולפ' המיא ריב"ז אה
מ"י חתן וצ"ל.

מעניי המים על הרמב"ם הל' תפילה ה' ד'

48

עלמו ותהדר משום שנאמר השתחו חס לא פאי
על הדוד המלבושים רק על הדוד הגוף כגון תפוח
הפאות והקן וכדומה ומשיה הפסיק כמיבת
תחלה כין יתקן מלבושו לומלין עממו לחפוקי
מפירשי' שפי' מלין כפשי' תתקטן עממו בגדיו
דמשמע דהכל אי הוא דכביא ע"ז קרה דהשתחו
לחפוקי מריביל דרשי' לדקרא לחמיבא משום
דלא ס"ל דקרא דהדוד הגוף וכיון דהדוד הגוף זה
אי אחר תקון המלבושים וקודם שיתפלל כהולך
לקבל פני שר והשובו משי' לי בכלל תפוח
המלבושים לא בכלל תפוח הגוף ולשול:

זו שיהא פשוטה יותר וקשה לעיון ללדדי מונות
כי הדדשות על ענין אי' למה לא הביאו בשבת
דקרא זו שפשוטה יותר- וגם קרה דהשתחו
שאלמו דוד קדיש הרכה לקרה דהכון שאלמו
עמוק- ועוד דכיון דשם נפשת לחמיבן כפשיטות
לחיד ללבוש ולהתכנסות ולהתעטף משום הכון
למה לא פי כן גם ריב"ל קרה דהשתחו ולמה
דדע כי דקרא אהרת- לכ"כ דהר"ת מפרש כי
התקלחות כל חד לדקרא אהרת ג"כ מתקן
מלבושו תחלה חס כגמד תקרה דהכון ולא
הולך לכביא קרה ע"ז דפשיטת סוד דכבן פאי
ע"ז מדי' בשבת כפשיטות ואח"כ קאמר וחייא

4J

שיח תפילה עמוד שלד' מר' מרדכי העמא
 הלכה ד'. תקון הגוף מניח ידיו על לבו כו'
 ועומד כעבד לפני רבו. ומקשו' באן
 הכי'ם ולתי'ם ובי'ח בא"ח הלא בגמרי' דשבת
 משמע דרב כהנא בעת שלמא לא הוי פכו
 ידו ורבינו כתב סתם שמניח ידיו על לבו
 כשמע כל פעם. והנראה אלי לתרץ תחלה
 כה שהקשה גם בלתי'ם ברין ה' שכתב רבינו
 בתיקון מלבושים שמצי' עצמו ומהדר
 שנאמר השתחוו לה' בהדרת קדש והקשה
 הלא בגמ' דשבת מייחי קרא דהכון לקראת
 אלוקי' ישראל על הא דמצי' עצמו ותירץ
 ברוחק. ולי' דרבינו בא ללמד לן בזה הפי'
 להבין תירוץ הגמ' וברכות דף ל' ע"כ
 דקאמר על משנה דאין עומדין להתפלל אלא
 מתוך כבוד ראש מה"ב, ומתוך ריב"ל מקרא
 והשתחוו לה' בהדרת קודש אל הקרי בהדרת
 אלא בהדרת, ומקשי' דלמא הדרת ממש כי
 הא דא"ר יהודה מצי' נפשי' והדר מצלי וזה

יהי' בהידור ומקרא דהכון היא הכנה בלא
 הידור וקאמר אלא א"ר נחמן ב"י מהכא,
 עברו ה' ביורה וגילו ברעדה, וצריך להבין
 בגמרי' זו מה פריך ולמא בהדרת ממש הלא
 זה נלמד מקרא דהכון והוי לי' סמיכת קרא
 דהכון לכך מתרץ דאל תקרי בהדרת לתוך
 אלא בהדרת נמי שההידור הי' בהדרת, וזה
 שהקשי' דלמא הידור ממש הקשה ולמא
 הדרת לתוך בלא חרדה ונכרא אנכרא קא
 רמית ריב"ל על מי' דשבת מאן דהוא
 ומתרוץ מקרא דגילו ברעדה וכיון שנלמד
 במקום גילו שם תהי' הרעדה ממילא קאי
 א"ת דהוא ללמוד איך שמהדר עצמו
 לפני המקום יהי' בהדרת כמו גילו ברעדה
 בלא הפסוק גילו ברעדה האי הדרת לתוך
 ולא חרדת, ועתה מוכח הא"ת שא"א לקרות
 בהדרת אלא שגם בהדרת שדרך המהודר
 להיות דעתו גסה עליו מחמת הידור מלבושי'
 וכעת התפלה צריך להיות חרדת במקום

הדרת, וא"כ לכך מייחי רבינו הקרא השתחוו
 לה' בהדרת קודש משום שהתחיל לפרש דיני
 תפלה צריך להיות באימה ופחד ומי'ם יהרו
 עצמו בציון מלבושי' וזה נלמד מקרא זה
 בגמרי' הוא הכניעה כעבדא קמי מריה דנלמד
 מדקרינן בהדרת צריך להיות חרד לדבר ה'
 ולכך נשמע דגם בעת שלום צריך להיות
 הכניעה ולכך כתב שמניח ידיו על לבו וזה
 ברור באין ספק ועי'.

4K

לחם יהודה על הרמב"ם הל' תפילה ה' ד'

מהגמרי' שציין הא דרבא ואף על גב דקי"ל כרב אשי דבתראה
 הוא ומייחי הך דרב כהנא דמוכח דדוקא בעידן ריתחא הוא שדי
 גלימיה ופכר ידיה מי' מדאשכחן סתמא דתלמודא בהך דשדי
 גלימיה ולא כותיה דהא בר"פ אין עומדין מייתינן דר' יהודה
 הוזה מציין נפשיה ומצלי כדכתיב השתחוו לה' בהדרת קדש
 ומוכח התם דדרשא גמורה היא וכיון דכן ודאי דאין לחלק בין
 עידן צערא לשלמא דבקרא לא מפלגינן בהכי'.

-ראע"ג דרבא נמי הוה שדי גלימיה בכל עידן לא
 קי"ל כותיה מכת הך סתמא דפרק אין עומדין-ולפי"ז צ"ל מה
 שהביא הטור ר"ס צ"א הך דרב אשי אינו אלא ללמוד ממנה הך
 דעת שלום היה מתקשט כבגדים נאים י

5

שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפלה סימן צח סעיף ד

וראו שיהיו לו מלבושים נאים מיוחדים לתפלה, כגון בגדי כהונה, אלא שאין כל אדם יכול לבדוד על זה; ומי'ם טוב הוא שיהיו לו מכנסים
 מיוחדים לתפלה, משום נקיות.

6A

ביאור הגר"א אורח חיים סימן צח סעיף ד

וראו כו'. ברכות ל' ב' מצין כו' ושבת קי"ד א' מנין לשינוי בגדים כו'.

6B

תלמוד בבלי מסכת שבת דף קיד עמוד א ורש"י שם

מניין לשינוי בגדים מן התורה, שנאמר (ויקרא ו) ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים, ותנא דבי רבי ישמעאל: לימדך תורה דרך ארץ, בגדים
 שבישל בהן קדירה לרבו, אלא ימזוג בהן כוס לרבו, רש"י: מניין לשינוי בגדים - שהוא דרך כבוד לפני המקום, ולבש בגדים אחרים - והוציא
 את הדשן, הזקיקו הכתוב ללבוש בגדים פחותים בשעת הוצאת הדשן שאינה עבודה חשובה, כדי שלא ימאסו בגדיו החשובים שעובד בהן
 עבודת אכילה ושתייה, כגון קיטור וניסוך.

6C

שפת אמת מסכת שבת דף קיד עמוד א

בגמ' מנין לשינוי בגדים... יש לפרש דיום השבת חשוב לגבי ימי החול כמדיגת הכוס לגבי בישול קדירה, [ומשו"ה צריך שינוי בגדים בשבת],
 אי נמי י"ל דליף מהכא שדבר זה נחשב כבוד בתורה, [כפי' רש"י שהוא דרך כבוד לפני המקום] וממילא יש לקיים בזה וכדבדתו:

7 לבוש אורח חיים סימן צא

טכסיס מלך בשר ודם, כשמספרין בשבחו אין עומדין לפניו באימה ובריאה ובהכנעה כל כך כמו כשעומדין לפניו לבקש ממנו צרכיו, וכן הוא טכסיסו של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, כי מלכותא דרקייע כעין מלכותא דארעא. לפיכך צריך האדם לעמוד בתפלה שהוא בקשת צרכיו ממנו יתברך באימה ובריאה ובהכנעה. יותר ממה שהוא עומד בשעת קר"ש שהוא אימ אלא סיפור שבחו של הקדוש ברוך הוא, ותפלה היא בקשת צרכיו, ולפיכך צריך האדם להכין בגדיו בתפלה ללבוש בגדים יותר מבקר"ש, ועל זה נאמר (עמוס ד, יב) הכנו לקראת אלהיך ישראל, כלומר הכן עצמך בבגדים נאים, וכן היו עושיין קדמונים ז"ל היו מתקשטים עצמם בבגדים נאים בשעת תפלה... ובעת שלום יש להתקשט בבגדים נאים, ויעמוד בהכנעה לתפלה. אבל בעת זעם לא דיו בהכנעה לבד רק יחבק ידיו כעבד העומד לפני אדוניו

8 יפה ללב אורח חיים צא' ה'

דרכיו יחד נשמעים וזהו פתח חסד וחסד וחסד
שמעוהו כבדו לפי המלך ולזה סביבם סיו סקיידיס
הגדולים תקשטים כסדו מתפיליט לטס יתעלם
וכבודו אמרו ז"ל זה שו וקטבו עכ"ל ואיטו דאמריין
כד"ס אין עומדין ד"ל ע"כ כו סא ריב יתדס סט
מאין כפטיס וכד מלנו ותדס"י ז"ל מלין כפטיס
סקט עלט ככדו יע"ס מלמד טטיס רבי יתדיס
מלין כדו וסא לסקי בריל דסוס מלין כפטיס
טטיס סקקו נוטו וקטס עלט ככדו לסינו כדו
סא לפי קוט כע מרו כפטיס לפי ;

והנה טלס יס לסקטס ככדו סליס לסקטל
תדרכו סייטס ככ"ס ס"ס קטלס ס"ס סכסכ
קטס לעלס סקטס ככל עס יסו כדו גטיס
לסקטל וכ"ס מרכו סל"ס ס"י ס"י וכמ"ל סלס
סקדס-ס"ס סלס כ"י זס כל סלס-ס"ס מרכו
סלכ"כ ס"י סקו רמ"ל ע"כ משרס ויל"כ כ"י זס
לסריס ס"י ס קר"ס וככ"ס ח"ל סקטל סלס
סל סקדו וסו לטריס סל"ס ל"ס ככדו לטו
סכדלס סקטס עלט ככדו וכעמינו סלמדיס לטי
מס סלסר"כ כס סקטור לטלס וכס נס כו יסו

9 חסד לאלפים על הל תפילה סימן צא'

א) לא יעמוד להתפלל בלא אזור או ברגלים מגולים או בראש הפזי בכסות לילה או במכנסי לבד זה הכלל הכל לפי המקום לפי מה שהוא אדם כל שדרכו להקפיד שלא לעמוד כן בפני הגדולים צאביו בעומרו לפני מלך הכבוד, ורבים אין נוהרים בהתפללם בבית ביחיד, ובפרט בלילות הקיץ וצריך ליהרג.

10A רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ה

דרך כל החכמים ותלמידיהם שלא יתפללו אלא כשהו עטופים.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפלה סימן צא סעיף 1

10B דרך החכמים ותלמידיהם שלא יתפללו אלא כשהם עטופים

11A מעשה רוקח על הרמב"ם הל' תפילה

ורבינו כמס דרך כל החכמים וחסד
ד"ל מלחמה למיין ליינים מאימתי
התחלת דין משיטעטפו הדייני והיינו
ולאי מוטו חישט סכ"כ זכ"ס למעלה

11B בן ידיד על הרמב"ם הל' תפילה

דרך כל החכמים ותלמידיהם שלא יתפללו
כאכ"ו. טחטיס, טכ"ל קטכ סכו ודכ"י סקט
כ"י דכ"ס ויל סלר סלסו סלסו ודכ"י כ"י דכ"י סכ
דכ"ס גכ"ס ויל סכ ל"ו סלסו וילס חיסס סעולס
ס"ס ויל סכ עכ"ס חיסו וילס יס"ס ל"ו רכ"ס סכ"ס כ"י
דכ"ס ל"י ס"י סלסו סלסו דין סלסו סלסו סלסו
וכ"י רכ"י סלסו סלסו סלסו ככ"ס סלסו סלסו סלסו
סכ"ס וילס סכ"ס סלסו סלסו וילס וילס סלסו סלסו
עכ"ס ס"י וילס סכ"ס סלסו סלסו וילס סלסו סלסו
ל"י סלסו סלסו סלסו סלסו סלסו סלסו סלסו סלסו
וילס סכ"ס סלסו סכ"ס וילס סלסו סלסו סלסו סלסו
ולכ"י סכ"ס וילס סלסו סלסו סלסו סלסו סלסו סלסו
כס"י סכ"ס וילס סלסו סלסו סלסו סלסו סלסו סלסו

11C תלמוד בבלי מסכת שבת דף י עמוד א ורש"י שם

מאימתי התחלת דין? רבי ירמיה ורבי יונה, חד אמר: משיטעטפו הדיינין, וחד אמר: משיפתחו בעלי דינים. רש"י: דיינין מתעטפין בטליתן - כשפותחין בדין, מאימתי שכניה, ושלא יפנו ראשו לכאן ולכאן ותהא דעתו מיושבת עליהם.

13 ערוך השולחן אורח חיים הלכות תפילה סימן צא

עוד אמרו שם אמר רב אשי חזינא ליה לרב כהנא כי איכא צערא בעלמא שדי גלימיה כלומר השליך אדרתו מעליו שלא יראה כחשוב [רש"י]. כי איכא שלמא בעלמא לביש ומתכסי ומתעטף ומצלי אמר הכון לקראת אלהיך ישראל... ולכן יש שמדקדקים עתה דאיכא צערא בעלמא לבלי להתפלל מנחה ומערב בחול בבגד עליון. ובשבת ויו"ט מתפללין בבגד עליון דאין להזכיר צער בשבת ויו"ט. והש"ץ גם בחול לובש בגד עליון או שלובש הסלית. וכן המנהג הפשוט במדינות אלו. וגם בעלייה לתורה לובשים בגד עליון מפני כבוד התורה. וכן בהגבהת התורה

14 לחם יהודה על הרמב"ם הל' תפילה ה' ד'

לכ"ע ובעטיפה חילק ומוכח לומר דבמציין עצמו הרציאה רבינו מהך דפרק אין עומדין דכתיבנא אבל עטיפה דילפינן לה מהך דרב כהנא אינה אלא מדת חסידות להכמים ותלמידיהם וכל זה לרבינו-אבל להטור דהרציא מציין עצמו מהך דרב כהנא אי"כ היה נראה דגם בעטיפה הוי דינא לכ"ע. אלא לא אשכחן להטור והר"א"ש ז"ל דגרסי לה כלל-והיינו דלא הזכיר הטור דעת הרמב"ם בעטיפה דוק:

ומיהו בקצת נראה חולק הטור עם רבינו והוא דרבינו כתב לקמן סוף דין ה' ה"ל דרך החכמים ותלמידיהם שלא יתפללו אלא כשהן עטופים ע"כ ומשמע דלשאר ההמון א"צ עטיפה ובראי דהך עטיפה מפיק לה רבינו מעובדא דרב אשי דחזייה לרב כהנא לביש ומתכסי ומתעטף ומצלי וא"כ קשה לכאורה דמאי שנא בתקון מלבושיו ומציין עצמו כתב דין פסוק

15A בני יששכר מאמרי חודש תשרי מאמר י - צלא דמהימנותא

ז) כיון שבאנו לכלל זה בסוד הסוכה שהוא בחינת אור מקיף, אדברה וירוח לי להבין במעט קט מה שגילו לנו חז"ל שעתיד הקדוש ברוך הוא לנסות את הגוים במצות סוכה... כי זה מדרך ישראל הגם שהוא פטור עכ"ל רצונו ומאווייו לקיים מצותיו ית"ש, והוא ממילי דחסידי לעשות יותר מהמצטרר בחומרות יתירות גם מה שלא נצטווה. משא"כ גוי הגם שבהכרח יבוא לקיים איזה מצוה תהיה עליו כמשא ולא יעשה רק ההכרח המוטל עליו וכשיגיע לגבול שיוכל לפטור את עצמו ממנו יברח ממנה כבורח מן עבודה קשה. והנה מהראוי לתת לב, מה הוא השבח אל האדם שעושה מצות ביתרו ובחומרות יותר ממה שנצטווה. ואבאר לך, דהנה ידוע בכל המדות העליונות בכלם יש אור פנימי ואור מקיף, ואור פנימי הוא מה שאפשר להגביל בתוכו, ושאר האור הגדול שאי אפשר להכלי לסבול תוקף האור נעשה אור מקיף סביב להכלי, וכאשר משפע האור מכלי לכלי שתחתיו הנה האור הפנימי אשר היה יכול להיות מוגבל בהעילה שוב אינו יכול להיות מוגבל בהעלול, ומקובל הכלי של העלול בתוכו מה שיוכל להגביל והאור הגדול ביותר נעשה שוב אור מקיף, וכן הוא בכל העולמות ובכל האורות עד בוא ההשתלשלות אל משמת האדם בעולם הזה הנה חלק המשמה שיכולה להיות מוגבל בכלי נכנסת תוך הגוף וחלק האור הגדול שאי אפשר לו להיות מוגבל בכלי נעשה אור מקיף אל הגוף. והנה ביאת האדם אל עולם הזה להאיר רמ"ח איברי משמתו על ידי רמ"ח מעשה המצות שמקיימים בעולם הזה, והנה לכל מצוה יש גבול מוגבל אופן עשייתה כהלכותיה זה כשר וזה פסול, אבל דקדוקי המצות מה שכל אחד מישראל מדקדק בחומרות לעשותו באופו היותר נאות לזה אינו גבול מוגבל כי זה מחמיר בכך וכך זה מקדקדק יותר... תדע יידי שכל זה לא דבר ריק הוא ואל דומה בדעתך שאין זה מן הצורך, רק תתבונן אשר כל החומרות ומילי דחסידי בכל המצות מיצרך צריכי מאד לנפש הישראלי לקבלת עול מלכות שמים שלימה כג"ל." דהנה כל מצוה מיוחדת להאיר איזה אבר באיברי משמתו. הנה על ידי עשיית המצוה בפועל בגבול כפי הדין המוגבל מאיר אור הפנימי של אותו האבר שהאור הפנימי הוא גם כן מוגבל בגבול הכלי, ועל ידי מילי דחסידי והחומרות שעושה בהמצות יותר מן הדין המוגבל זהו הוא מבלי גבול (כי כל אחד יכול להחמיר ביותר) הנה על ידי מאיר אור המקיף שבאנו אבר שהוא גם כן אינו נגבל בכלי, וכל מה שמדקדק האדם ביותר ומחמיר ביותר באופני עשיית המצוה הוא מאיר ביותר ברחוק את האור מקיף... ומענה בין תבין את אשר לפניך, שלא תמצא בכל האומות מי שיעשה איזה מצוה בדקדוק ובמילי דחסידי, אפילו אם תמצא אחד מרובא רבבות שישמור מצות בני נח, הנה לא ישמור רק דבר המצטרר בהכרח אבל לא יחמיר בחומרות ומילי דחסידי בשום אופן. כי החומרות מילי דחסידי הם מפאת אור מקיף והגוים אין להם מקיף, על כן אפילו אם יעשו איזה מצוה יעשו רק בדרך עול ומשא כבוד מה שהוא בהכרח, ולכשימצא איזה טעדי לפטור את עצמו מן המצוה ותהי' להם לשמחה. ומענה תבין למה דוקא יהיה הנסיון לאומות במצות סוכה, והוא עפ"י מה שכתבת לעיל דמצות סוכה הוא בחינת אור מקיף, והנה במצוה הזאת שהוא בחינת אור מקיף בזאת יבחנו מה בין ישראל לאומות העולם, והנה כאשר יקבלו לעשות המצוה הזאת הנה הקדוש ברוך הוא יוציא חמה מנרתיקה, והנה באמת מצטער פטור מן הסוכה, אבל ישראל הגם שהוא פטור אינו מצטער ואינו בורח מן המצוה רק אדרבא מבקש עילה וסיבה לקיים מצותו בתוספת כי ישראל יש להם אור מקיף, משא"כ הגוים הם מסטרא דמסאבותא והנחש היה ערום אין להם אור מקיף, ומעשייהם גם בעשיית המצוות הוא רק מה שהוא בהכרח לעול ולמשא, ותיכף כשמוציאין עילה וסיבה להפטר מבעטין במצוה ובורחין, וזאת היא המבחן, הן הדבר... עפ"י הדרוש הנ"ל תבין ג"כ מה שאמרו רז"ל אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע כתיב בך אשר לא ישא פנים וכל דברים י יז' מפני מה אתה נושא פנים לישראל דכתיב ישא י"י פניו אליך [במדבר ו' כו], אמר להם הקדוש ברוך הוא וכי לא ישא פנים לישראל אני אמרתי ואכלת ושבעת וברכת [דברים ח' יז] והם מדקדקים על עצמם עד כדית וכביעה [ברכות כ' ב... ולפי הנ"ל] יתכן כפשוטו דהמלאכים בראותם איזה מצוה שיארע שמקיים בו נח כמו שמקיימים ישראל ולא ניתו להבו נח שכר כ"כ כמו להבו ישראל, וחשבו שהוא כעין משיאת פנים כדכתיב ישא י"י פניו אליך, והקשו הרי כתיב אשר לא ישא פנים סתם ומשמע אפילו לישראל, והשיב להם הקדוש ברוך הוא דאינו דומה קיום המצות שישראל עושים בדקדוקים וחומרות שונות ומבקשים עילה להעמיס עליהם המצות גם במה שלא נצטוו, ע"כ מגיע אליהם שכר גם כן יותר מהראוי לערך המצוה המוגבלת בעצמה כפי הדין המוגבל... וזהו שאמר הקדוש ברוך הוא והם מדקדקים על עצמם, כי על ידי היתרון מאירי אור מקיף על עצמם ממש.

בני יששכר מאמרי חודש תשרי - הערות מאמרי - צלא דמהימנותא הערה **

15B

הג"ה ועפ"ז תבין מה שאמר הרב הקדוש מהר"פ הנ"ל זצוק"ל [אמרי פנחס החדש מכת"י מערכת תורת האדם אות קס"ו] אשר יכול האדם להתבונן המבחו מה בין ישראל לגוי ממנהגייהם, דמנהג ישראל שהבגד העליון (המקרא טוחלי"ק או אי"ן הו"ל בלשון אשכנז) הוא להם בגד כבוד ולבוש יקר, וכשהולך איש נכבד לבית הכנסת או אפילו אל בית אדם חשוב הולך דוקא מלבוש בכבד העליון כי זה כבודו, ואצל הגוים הוא בהיפך אפילו כשהוא מלבוש באיזה בגד עליון שקורין אייב"ר ר"ק מחמת הקור וכיוצא, בהליכתו לבית שרים נכבדים מפשיט מעליו את הבגד העליון כי הוא להם לחרפה, ואמר הרב הקדוש הנ"ל כי זהו הטעם דישאל יש להם אור מקיף וזהו כבודם ותפארתם משא"כ הגוים אין להם מקיף (כמש"ל בסוד והנחש היה ערום) הכן.

ין אדם הורעות מהמעיל שלו הם צרים, וצריך לחלצם כדי שיוכל להניח תפילין, אחרי שהניח את התפילין צריך שוב ללבוש כהוגן את המעיל דאין כבוד להתפלל באופן שיד אחת מלובשת ויד אחת מחולצת או יעשו להם קרסים (או שיהיו לו בתי זרועות רחבות) שלא יצטרך לחלצם. (יפילין), (וגזהרים בזה המדקדקים, במרט הבחורים שאין לובשים טלית במדינתנו היו צריכים להזהר בזה, ועוד כשלבוש "טופזר" ובתי זרוע השמאלי תלוי למטה, בודאי אינו נאה.

לקט הקמח החדש סימן צא ט"ו י'

16A

וכן ראינו מאנשי מעשה כשעמדו להתפלל מנחה ומעריב (אפילו כשנסעו ברכבת) קודם התפלה לבשו בגד העליון שקוראים (איבערציי הער), האמת היא כמשיב החסלי"א הכל לפי המקום שלא ילעינו עליו.

ה) בשנותיו האחרונות נהג רבנו להתפלל שחרית מעוטף בטלית ומעוטר בתפילין אך מבלי ללבוש את החליפה שלו. ורבים תמהו על הנהגתו זאת, כי לא זכרו שנהג כן מלפנים. ואחדים הציעו כמה טעמים אפשריים לדבר, אך לא ידעו על נכון, עד ששאלו אחד מהרבנים על כך, וענחו, שהוא התחיל זה עכשיו להניח את התפילין של זקנו הגר"ה, וגדולים הם מאד, ואי אפשר לו להכניס את הזרוע עם התפילין לתוך שרוול החליפה מחמת גדלם, ולהניח שהשרוול יהיה תלוי ככה למטה, ולא יכניס את זרועו אל תוכו, [כפי שעושים רוב בני אדם] אמר רבנו, שאין זה נכון, כי לתפילה צריכים להתלבש כפי הדרך שנהגו באותו המקום לעמוד בפני הגדולים, כלשונו של הרמב"ם (פ"ד מחלי תפילה ה"ה) והשלחן ערוך (או"ח סי' צ"א ס"ה), ואין עומדים ככה בפני הגדולים. (כן שמעתי מהרי"ר שלי רפחון, שיח"י).

מפני הרב דף כד' אות ה'

16B

מו. בשעת התפלה יש להקפיד להיות לבוש בצודה מכובדת, בעומד לפני המלך, שנאמר "הכון לקראת אלקדך ישראל"⁷¹. ולכן גם מי שדרכו לילך במכנסים קצרים לתגל מלאכתו, בחקלאים ופועלים, רצוי שלא יתפלל בעודו לבוש כך כ"י.⁷² והרגיל לילך בכובע ובמלבוש עליון ונודמן לבית הכנסת ללא מלבושים אלו, לא יתפלל בלעדיהם כ"י.⁷³ אלא אם כן לא ימצא מנין אחר לתפלה, שאז אין להפסיד מעלת תפלה בצבור משום מצות הבין בלבך כה.⁷⁴

הליכות שלמה על תפילה ב' טו'

16C

יין וכן אין ראי לחס כריס להספלל כשמלבושו העליון תלוי על כפיו, שהרי בשעה שמתדבר עם אנשים חשובים אינו עומד כן.⁷¹

לפני החובה. כתבי תלמידים. 77. השיחות. וראה שו"ע סי' צ"א ומ"ב סק"ב. ואף לענין שבת היה תוכן להחמיר שלא להלך כן בזמננו ברה"ק במקום שאין עירוב משום איטור הרצאה והעברת ר' אמנם, כי אין זה דרך לבישתו, ועיין ששי"ב פ"ה הע' כ"ד

16D

קג. מן החזו"א וצוק"ל התיר לצאת בשבת לרחוב במעיל לבוש על כתפו אף שלא הכניס את הידים לשרוולים וכן יצא מן בעצמו, כידוע מן לא סמך כלל על העירוב העירוני (א"ה), וכן כתב לדבר פשוט בשו"ע הגר"ו ז"ל סימן ש"א סעי' ל"ו שיוצאים בשבת בבגד אף שלא הכניס את ידיו לשרוולים ומיירי שם אף ברה"ר, וכן ע"י בשו"ע סימן ש"א סעי' ל"ט הלכך וכו', וחזינן דאף בחוץ לארץ וברה"ר הדבר מותר.

(שאל הגר"ח"ק שליט"א את מן החזו"א וצוק"ל אם מותר להתפלל כשהוא לבוש במעיל כלי שיכניס את הידים לשרוולים וענה לו מן אני מתפלל כך).

17

אסור להתפלל עד שיכסה לבו ובדיעבד... ויתעטף בגדיו כדרך שהולך לפני שר, ולכן אינו נכון להתפלל בקאפטיין [חלוק בית] ובבגד התחתון או בשלאפורי [בגד שינה] [מעילים שאינם עשויים לצאת בהם], כמו שכתוב [עמוס ד' י"ב] הכוונ לקראת אלהיך

18A

ג. גם ראוי ללבוש בשעת התפילה (שמונה-עשרה) בגד עלין (חליפה) (יא). וגם נכון שלא להתפלל כשהוא לבוש בפניגמה (יב) אלא אם-כן ילבוש מעליה בגדים מכובדים (יג). וכן אסור להתפלל כשהוא יחף (יד) ובשעת הדחק כשאין לו מעיל עליון או כשאין לו במה לכסות את רגליו יכול להתפלל כך (טו). ומותר להתפלל כשהוא לבוש מעיל גשם (טז).

סעי' ו, והגר"ח קניבסקי שליט"א כתב לי שנוכח ללבוש חליפה גם בשאר התפילה ולא רק בתפילת שמו"ע. ועיין כה"ח שם ס"ק כו ובמש"כ בשם ספר חסידים, ומשמע שם דאף אם מעוטף בטלית צריך חליפה. וע"ע בערוה"ש שם סעי' ב. ולענין ברכה"ן עיין מ"ב סי' קפג ס"ק יא, ועיין אורחות רבנו ח"א שבת ס"ק קג וח"ג עמ' רז (ו) בשם החזו"א שיכול להתפלל כשהוא לבוש במעיל כלי שיכניס את הידים לשרוולים, ומהגר"י אברמסקי זצ"ל שמעתי שאין ראוי ללכת כך, ואף שלא בשעת התפילה. ועי' גם בקובץ מבקשי תורה סיון תשנ"ה סי' קסו אות מג בשם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל דאין מדרג הכבוד להתפלל כך. דגם לפני שר לא ה"י עומד כך. (יב) עיין מ"ב סי' צא ס"ק יא וי"ב דאין להתפלל בכיפה ובמעיל המיוחד לשינה, עיין רמב"ם פירוש המשניות פ"ט דברכות ומשמע שאין להתפלל עם גופיה אפי' עם שרוולים ארוכים, ועיין כה"ח שם ס"ק כא. (יג) שם במ"ב ס"ק יא, ונראה דחולה המכוסה כראוי, ויש דבר המפסיק בינו לערוה אינו חייב ללבוש בגדים ועכ"פ אם אינו קשה לו, ילבוש ע"ג הפניגמה חליפה או חלוק. ועי' בשו"ת ישכיל עברי ח"ח בהשמטות סי' ב, דחולה שלבוש פיג'מה ואינו יכול להתאחר בלבושו שהוא שוכב במטה, יש להקל אפי' לכתחילה שיתפלל כך.

18B

(ד) כתב נס' יפה ללב הו"ד בכף הסיים אומ כ"ו, אותם שמלבוש עליון שלהם במקום הזרועות הם צריים ולריחים לחללם מפני לבישת המפילין צריכים לחזור וללבושם אמ"כ כי אין כבוד לעמוד כך לפני המלך ולהתפלל יד מוללם ויד לובשם או יעשה להם קרסים עי"ש, וריבים אין מהרין זזה, וי"ל דכיון דקשה ללבוש הבגד עליון על המפילין הוי כמלכותו ככך וגם אם היה צמח מה לפני הצריים היה עושים כך, חכך לדבר כמו לאסור לזכך כנגד התורה אמפ"כ צמילה דמלכותו ככך מופר.